

Актуальні питання правового регулювання закупівлі природного газу

Першого травня 2019 року набрала чинності Постанова Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг (далі — НКРЕКП), від 22.04.2019 № 580 «Про затвердження Змін до деяких постанов НКРЕКП», спрямована на вдосконалення нормативно-правових актів, які регулюють відносини на ринку природного газу, зокрема щодо розподілу потужності газотранспортної системи, надання та оплати послуг транспортування природного газу. Ці зміни одночасно вплинули й на відносини з постачання природного газу споживачам, які не є побутовими, у тому числі за договорами про закупівлю.

Зміни в нормативно-правовому регулюванні

Постановою НКРЕКП від 22.04.2019 № 580 було змінено положення низки нормативно-правових актів НКРЕКП, які регулюють питання розподілу (замовлення) потужності газотранспортної системи, надання та оплати послуг транспортування природного газу, серед яких:

Кодекс газотранспортної системи, затверджений Постановою НКРЕКП від 30.09.2015 № 2493 (далі — Кодекс ГТС);

Типовий договір транспортування природного газу, затверджений Постановою НКРЕКП від 30.09.2015 № 2497);

Методика визначення та розрахунку тарифів на послуги транспортування природного газу для точок входу і точок виходу на основі багаторічного стимулюючого регулювання, затверджена Постановою НКРЕКП від 30.09.2015 № 2517).

З набранням чинності вказаною Постановою НКРЕКП змінено порядок та умови замовлення потужностей для точок входу/виходу газотранспортної системи (далі — ГТС), а також запроваджено гнучкіші механізми отримання замовниками послуг транспортування доступу до потужностей точок входу/виходу на різні періоди (річний, квартальний, місячний та на добу наперед), що дало можливість ефективніше планувати обсяги замовлення та використання потужностей ГТС. Постановою НКРЕКП від 22.04.2019 № 580 також змінено концептуальний підхід до оплати послуг з транспортування природного газу, яку з 01.05.2019 здійснюють замовники таких послуг за принципом «поштової марки», тобто залежно від обсягу газу (обсягу замовленої потужності) та незалежно від відстані. Розмір такої плати визначений Постановою НКРЕКП від 21.12.2018

№ 2001, якою затверджено **Тимчасові тарифи на послуги транспортування природного газу** для внутрішніх точок входу і точок виходу в/з ГТС на перший рік другого регуляторного періоду для АТ «Укртрансгаз».

Вплив змін у законодавстві на договірні відносини щодо закупівель природного газу

Після набрання чинності Постановою НКРЕКП від 22.04.2019 № 580 споживачі, які є замовниками в розумінні Закону України «Про публічні закупівлі» від 25.12.2015 № 922-VIII (далі — Закон), почали отримувати звернення від діючих постачальників про необхідність збільшення ціни природного газу, який постачають, на величину тарифу на послуги транспортування природного газу, який затверджений Постановою НКРЕКП від 21.12.2018 № 2001, або додаткової оплати послуг транспортування в інший спосіб — за чинними договорами про закупівлю чи в результаті укладення окремих договорів.

Як свідчить аналіз інформації, оприлюдненої на вебпорталі Уповноваженого органу, споживачі із числа замовників у розумінні Закону по-різному вирішували такі ситуації. Так, одні замовники погоджувалися на внесення змін до чинних договорів про закупівлю щодо збільшення ціни природного газу на величину регульованого тарифу (за пунктом 7 частини четвертої статті 36 Закону), деякі ж уклали окремі договори на оплату послуг «замовлення» («бронювання») потужності для споживача, у тому числі за результатами переговорних процедур закупівель (за пунктом 2 частини другої статті 35 Закону). Водночас багато замовників відмовляли постачальникам у зміні договірних умов постачання природного газу, наполягаючи на незмінності укладених раніше договорів, або ж достроково припиняли (розривали) чинні договори про закупівлю переважно за згодою сторін. При цьому за відсутності роз'яснень відповідних компетентних органів нерідко протилежні рішення та дії сторони обґрунтовували тими ж нормативно-правовими актами НКРЕКП, положення яких розуміли й тлумачили по-різному.

На сьогодні офіційна позиція НКРЕКП та Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України (далі — Мінекономіки) з означених питань викладена в **листі НКРЕКП від 12.08.2019 № 8475/16.3.2/7-19 «Щодо транспортування природного газу»** та в **листі Мінекономіки від 30.09.2019 № 3304-04/39989-07 «Щодо закупівлі природного газу у зв'язку зі змінами законодавства»** [з даними листами можна ознайомитися в цьому випускові журналу на стор. 38–41].

Послуги доступу до потужності та оплата замовленої потужності

У листі від 12.08.2019 № 8475/16.3.2/7-19 НКРЕКП указує, що відповідно до пункту 1 глави 1 розділу VIII Кодексу ГТС **одержання доступу до потужності**, надання послуг із транспортування, у тому числі вчинення дій з врегулювання добового небалансу, є

складовими послуги транспортування природного газу та здійснюються виключно на підставі договору транспортування. Типовий договір транспортування природного газу затверджений [Постановою НКРЕКП від 30.09.2015 № 2497](#).

Визначення термінів

Замовник послуг транспортування — юридична особа або фізична особа – підприємець, яка на підставі договору транспортування, укладеного з оператором газотранспортної системи, замовляє одну чи декілька складових послуг транспортування природного газу.

Потужність — максимально допустиме перетікання обсягу природного газу, виражене в одиницях енергії до одиниці часу, що надається замовнику послуг транспортування відповідно до договору транспортування.

Розподіл потужності — частина договору транспортування, яка визначає порядок та умови надання і реалізації права на користування договірною потужністю, яке надається замовнику транспортування у визначеній точці входу або точці виходу.

Розподілена (договірна) потужність — частина технічної потужності газотранспортної системи, яка розподілена замовнику послуг транспортування згідно з договорами транспортування.

(Пункт 5 глави 1 розділу I Кодексу ГТС)

НКРЕКП зазначає, що в разі, якщо об'єкт споживача підключений до газорозподільної системи, то договір транспортування природного газу з таким споживачем не укладають, а отже, такий **споживач не є замовником послуг транспортування**. У цьому випадкові вартість замовленої потужності має бути сплачена на користь Оператора ГТС

постачальником природного газу, який і є замовником послуг транспортування за договором транспортування. Останній сплачує вартість замовленої потужності у вигляді **тарифу на послуги транспортування природного газу для точок входу і точок виходу** згідно з Постановою НКРЕКП від 21.12.2018 № 2001.

Визначення термінів

Тариф на послуги транспортування природного газу для точок входу і точок виходу (тариф для точок входу, тариф для точок виходу) — **виражена у грошовій формі вартість забезпечення** у планованому періоді замовнику **обсягу замовленої потужності**, вираженої в 1000 м³(одиницях енергії) до одиниці часу в точках входу в газотранспортну систему та точках виходу з газотранспортної системи. (Пункт 4 методики, затвердженої Постановою НКРЕКП від 30.09.2015 № 2517)

[НКРЕКП у листі від 12.08.2019 № 8475/16.3.2/7-19](#) наголошує, що вартість замовленої потужності Операторові ГТС сплачує постачальник природного газу, який своєю чергою

має право включати її до кінцевої вартості природного газу. Таку ж позицію висловило Мінекономіки в листі від [30.09.2019 № 3304-04/39989-07](#).

Таким чином, постачальник природного газу за договором про закупівлю має право включати в кінцеву ціну природного газу вартість замовленої потужності в розмірі регульованого **тарифу на послуги транспортування природного газу** для точки виходу до газорозподільних систем (до споживача, який підключений до газорозподільної мережі).

При цьому необхідно зауважити, що споживач, об'єкти якого приєднані безпосередньо до ГТС, **тобто прямий споживач**, відповідно до вимог Кодексу ГТС та Правил постачання природного газу, затверджених Постановою НКРЕКП від 30.09.2015 № 2496 (далі — Правила постачання), **самостійно укладає договір** транспортування природного газу з Оператором ГТС та **є замовником послуг транспортування** в розумінні Кодексу ГТС.

Зміна ціни за чинними договорами про закупівлю природного газу

Мінекономіки в листі від 30.09.2019 № 3304-04/39989-07 вказує, що зміна ціни в договорі про закупівлю на постачання природного газу можлива у випадку, установленому пунктом 7 частини четвертої статті 36 Закону [у зв'язку зі зміною регульованих цін (тарифів) і нормативів, які застосовують у договорі про закупівлю], у разі якщо договором про закупівлю було **передбачено відповідний порядок її зміни**.

Отже, зміна ціни природного газу за діючим договором про закупівлю, згідно з пунктом 7 частини четвертої статті 36 Закону — у зв'язку зі зміною регульованого тарифу на послуги транспортування природного газу, затвердженого Постановою НКРЕКП від 21.12.2018 № 2001, — допустима лише за умов, якщо в договорі про закупівлю:

застосовано зазначений тариф як складову частину ціни природного газу;

передбачено порядок зміни ціни природного газу саме у зв'язку зі зміною цього тарифу.

За відсутності хоча б однієї з названих умов зміна ціни в даному випадкові не відповідатиме вимогам пункту 7 частини четвертої статті 36 Закону. Уповноважений орган у листі від 30.09.2019 № 3304-04/39989-07 рекомендує споживачам, які є замовниками в розумінні Закону, для попередження виникнення проблем під час закупівлі природного газу передбачати в проєктах договорів, зокрема, **складові частини ціни на природний газ та відповідний порядок зміни його ціни**.

Формульний механізм ціноутворення на природний газ у зв'язку зі змінами в законодавстві

Цьогоріч багато споживачів з числа замовників у розумінні Закону застосовували в договорах про закупівлю формульний механізм ціноутворення на природний газ, зокрема для зміни ціни у випадках, передбачених пунктом 7 частини четвертої статті 36 Закону (зміна курсу іноземної валюти, зміна біржових котирувань), на основі формули, яка була рекомендована [Уповноваженим органом у листі від 11.12.2018 № 3304-04/54265-06 «Щодо розрахунку ціни на природний газ»](#).

Також на офіційному сайті Уповноваженого органу prozorro.gov.ua розміщено посилання на «**калькулятор вартості газу**». За посиланням <https://cep.kse.ua/gaz/> центр вдосконалення закупівель при Київській школі економіки розробив цей «газовий калькулятор», за допомогою якого можна отримати перерахунок ціни. Для цього необхідно ввести дату підписання діючого контракту, діючої на даний момент ціни й дату, на яку заплановано зміни до контракту (підписання додаткової угоди). У результаті отримаємо розраховану згідно з формулою нову ціну. Але звертаємо увагу замовників на те, що ця формула визначення ціни на природний газ не містить таку складову, як послуга транспортування природного газу.

[Мінекономіки в листі від 30.09.2019 № 3304-04/39989-07](#) звертає увагу замовників на те, що ця формула визначення ціни на природний газ не містить таку складову, як послуга транспортування природного газу, а отже, не може бути застосована для визначення порядку зміни ціни природного газу згідно з пунктом 7 частини четвертої статті 36 Закону в разі зміни регульованої ціни (тарифу) на дану послугу. Зважаючи на це, замовникам слід переглянути формулу на предмет виокремлення та застосування у складі ціни природного газу регульованого тарифу на послуги транспортування природного газу та уточнити у зв'язку з цим значення окремих показників, які засовуються у формулі.

Формула

Скорегована відповідним чином формула може мати, наприклад, такий вигляд:

$$CP = PCP \times Kc/Kb + (Avg NCG - NCG bas) \times CV \times Kc \times 0,95 \times 1,2 + (Avg UEEEx - UEEEx bas) \times 0,05 + T \times 1,2,$$

де:

CP — уточнена ціна в гривнях за 1 000 м³ природного газу (з ПДВ) з тарифом на послуги транспортування природного газу;

PCP — попередня ціна в гривнях за 1 000 м³ природного газу (з ПДВ) без тарифу на послуги транспортування природного газу;

T — чинний тариф на послуги транспортування природного газу, установлений НКРЕКП (без ПДВ);

1,2 — коефіцієнт, який математично відображає ставку податку на додану вартість (ПДВ — 20 %).

Решту показників у формулі застосовано у значенні, прийнятому в [листі Мінекономрозвитку від 11.12.2018 № 3304-04/54265-06](#) [випуск журналу № 1 (88) за січень

2019 року, стор. 34–36].

У такому скорегованому вигляді формула може бути використана в проєктах договорів під час проведення процедур закупівель природного газу для потреб наступних періодів. При цьому в тексті договору (або у відповідному додатку до нього) слід **чітко визначити структуру ціни природного газу, у тому числі в грошових одиницях, виділивши як окрему складову тариф на послуги транспортування природного газу.**